

การศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ขององค์การสหประชาชาติเชิงพุทธบูรณาการ*

An Analytical Study of Sustainable Development Goals of The United Nations (SDGs) in the Integrated Buddhist Perspective

¹รัช จันทธัมมทัตต์ และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส

¹ Touch Chantharathamthath and Phramaha Hansa Dhammahāso

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya, University, Thailand.

¹Corresponding Author. Email: touchtg@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสนอการศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) เชิงพุทธบูรณาการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ค้นหาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา พระไตรปิฎก การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจง 3 กลุ่ม คือด้านเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ด้านพระพุทธศาสนาเถรวาทและด้านสันติภาพ รวม 12 ท่าน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มเฉพาะ และนำเสนอในลักษณะการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่าวัตถุประสงค์ของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ และหลักธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือความสงบสุข สันติของมวลมนุษยชาติ โดยแนวคิดและกิจกรรมของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางกายภาพ ยกย่องคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมโดยผ่านการบริหารจัดการจากภาครัฐเป็นสำคัญ ขณะที่แนวทางของพระพุทธศาสนาเถรวาทมุ่งให้ความสำคัญกับการฝึกฝนอบรมด้านจิตใจด้วยหลักธรรมที่เหมาะสมแล้วแต่กรณี มุ่งที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก หลักธรรมสำคัญที่ใช้ในการพัฒนา คือ หลักอริยสัจ 4 ผลจากการบูรณาการ ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพทั้ง 3 มิติ คือ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการดังนี้ 1) รับผิดชอบตนเอง ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ดูแลรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์แข็งแรง ประกอบสมาธิ และให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม 2) พร้อมเอื้อเพื่อเกื้อกูลสังคมรอบข้างมีความเคารพมีระเบียบวินัย เปี่ยมด้วยน้ำใจ ให้เกียรติเพื่อนมนุษย์ ดุจญาติมิตร 3) เสริมสร้างคุณภาพชีวิต ด้วยสติ มองโลกในแง่บวก สร้างความฉลาดทางอารมณ์ มีสติกำกับความคิด มีเหตุผลกำกับอารมณ์ 4) ศึกษาวิเคราะห์ด้วยปัญญา เพียรศึกษาพิจารณาให้รู้จริง มองทะลุทั้งระบบ ครอบคลุมครบทั้งวงจร

คำสำคัญ: การศึกษาวิเคราะห์; การพัฒนาอย่างยั่งยืน; เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ; พุทธบูรณาการ

* Received April 5, 2020; Revised June 1, 2020; Accepted June 12, 2020

Abstract

The objective of this research was to present an analytical study of sustainable development goals of The United Nations (SDGs) in the Integrated Buddhist perspective that was in the form of qualitative research by exploring information from document, text books, Theravada Tipitaka, key informants from in-depth interview among 3 aspect groups of sustainable goals of the United Nations, Theravada Buddhism and peace, totaling 12 people by using the tools of an in-depth interview, together with a focus group discussion and then the researcher presents in the descriptive form.

The results of research were found that the objectives of sustainable development goals of the United Nations (UN) and Dhamma principles for sustainable development in Theravada Buddhism to be in the same line which was for peace of humanity in that the UN's concepts and activities of sustainable development goals in order to be the physical development, lifting up level of life quality and the living and environment, mainly through the administration of the state section. While the idea in Theravada Buddhism significantly aimed to the mind training with proper Dhamma principles depending on each case, mainly at human resource development. The important utilized Dhamma has been the principle of Bhāvanā or Development or Training or Cultivation. When integrated, it has been the cause and factor of sustainable and efficient development in all 3 dimensions of society, economy and environment. it has been consisted of 4 key basic factors for sustainable development.

(1) Having self-responsibility and care for the environment (Responsibility): taking good health care, having right occupation and paying attention to the environment.

(2) Being ready in having generosity and helpfulness surrounding society (Harmony): having respect, order, kindness and giving honor to fellow humans as relatives.

(3) Enhancing life quality with mindfulness (Mindfulness): viewing the world positively, creating emotional quotient, having mindfulness to control thoughts, and having reasons to control emotions and

(4) Analytically studying with wisdom (Intelligence): having effort in studying, considering for truth, penetrating the whole system for the whole cycle coverage.

Keywords: An analytical study; sustainable development; sustainable development goals of the United Nations (SDGs); Integrated Buddhist Perspective

บทนำ

มนุษย์เพียรพยายามคิดค้น ปรับเปลี่ยนวิธีการต่าง ๆ เพื่อสนองความจำเป็น สำหรับการดำรงชีพ เพื่อความสะดวกสบายมากขึ้น รวมถึงการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างปกติสุข ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านนามธรรมและรูปธรรมนั้น เรียกได้ว่าเป็น “การพัฒนา” โดยความหมายของการพัฒนา (Development) คือความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลง และแปรรูป สภาพแวดล้อม โครงสร้างกระบวนการและพฤติกรรมของระบบ และปัจเจกบุคคล ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม เพื่อสนองตอบข้อเรียกร้องและความต้องการของมวลมนุษยชาติ ทั้งในแง่ของความยากจน ความเหลื่อมล้ำหรือความไม่รู้ ความเจ็บไข้ได้ป่วยและความหวาดหวั่น (Prayapruek, 1992) การพัฒนาด้วยการ ประดิษฐ์คิดค้น เครื่องจักรกล เทคโนโลยีอันทันสมัย เพื่อประหยัดเวลาและทุนทรัพย์ ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลง ในหลาย ๆ ด้านตามมา เช่น จากการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือนสู่การผลิตเพื่อการค้า จากสังคมเกษตรกรรม ไปสู่ สังคมอุตสาหกรรม จากกิจการขนาดเล็กในครัวเรือนตามชุมชนขนาดเล็ก ไปสู่กิจการขนาดใหญ่ ตามด้วยการ บริหารจัดการแบบทุนนิยม

ความล้มเหลวผิดพลาดจากการพัฒนาในบางจุด ก่อให้เกิดปัญหาที่สลับซับซ้อนโยงใย แก่กันและกัน ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม จากระดับย่อยของชุมชน สังคม บานปลายสู่ระดับ นานาชาติ ขยายวงกว้างครอบคลุมไปทั่วโลก ผลคือนิยามของการพัฒนาในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป เป็นการพัฒนายอย่างสร้างสรรค์ มีการทบทวนกระบวนการ แนวคิดรวมถึงยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ด้วยความ รอบคอบ คำนึงถึงองค์ประกอบ ผลดีผลเสียในหลากหลายมิติมากขึ้น จึงเกิดความเปลี่ยนแปลง เรื่องของ “การ พัฒนา สู่การพัฒนายอย่างยั่งยืน” โดยหลังจากที่เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals – MDGs) เพื่อเสริมสร้างมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งมี 8 เป้าหมาย ได้สิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2558 ได้มีการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs) ขึ้น ตามกระบวนการ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development Goals, 2020)

จากการประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (the United Nations Conference on Sustainable Development (Rio+20) (ริโอ +20) ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.2555 ประเทศสมาชิกได้ลงนามรับรองในประเด็นสิ่งที่เราต้องการในอนาคต หรือ “The Future We Want” นับเป็นการเริ่มต้นของกระบวนการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals) มีชื่อย่อว่า SDGs (Sustainable Development Goals, 2020) โดยที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) ได้จัดการประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Summit) เมื่อวันที่ 25 กันยายนพ.ศ. 2558 เป็นการประชุมเต็มคณะของ United Nations Summit for the Adoption of the Post-2015 Development Agenda เพื่อวางกรอบวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก ในช่วง 15 ปี ข้างหน้า ด้วยมุ่งหวังจะช่วยแก้ปัญหาที่โลกกำลังเผชิญอยู่ เช่น ความยากจน ความไม่เท่าเทียม สภาพแวดล้อม และสันติสุข เพื่อเสริมแนวคิด “ไม่เป็นการทิ้งใครไว้ข้างหลัง” หรือ No one left behind คาดว่าจะทำสำเร็จ ได้ภายในปี ค.ศ. 2030

สำหรับการพัฒนาในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) นั้นมี 3 อย่างคือ มนุษย์ สังคม และธรรมชาติ โดยที่องค์ประกอบ แรกคือมนุษย์ มีความสำคัญในฐานะเป็นแกนกลางของการพัฒนา และเป็นปัจจัยตัวกระทำที่จะผลักดันให้ การพัฒนาตามกระบวนการเป็นไปในทางที่สังคมต้องการ ทั้งในระดับแนวคิดพื้นฐาน โครงสร้างและเชิงปฏิบัติการ (Phra Promkhunaporn, 2001) สอดคล้องกับ พระพรหมบัณฑิต ซึ่งได้แสดงทัศนะในการพัฒนาสำหรับยุคปัจจุบันคือ การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาในทุกด้านที่มีส่วนสัมพันธ์กันแบบองค์รวม เช่น สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด มีทั้งความสมดุลและสมบูรณ์มากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมเสมอภาค เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ด้วยหลักการที่ว่า “ไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง” (Leaving no one behind) ซึ่งสอดคล้องกับอุดมการณ์ของพระโพธิสัตว์ตามหลักในพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานที่ว่า พระโพธิสัตว์ แม้จะบรรลุโพธิญาณแล้วก็ไม่ขอเข้านิพพาน ท่านจะคงอยู่ต่อไปเพื่อโปรดสรรพสัตว์จนหมด และขอเข้านิพพานเป็นคนสุดท้าย ซึ่งหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา เน้นเรื่องการพัฒนาจิตใจมนุษย์ เป็นหลัก ถือว่ามนุษย์เป็นตัวตั้งของการพัฒนา กล่าวคือ “พัฒนาชาติให้เริ่มที่ประชาชน พัฒนาตนให้เริ่มที่ใจ จะพัฒนาอะไรให้เริ่มต้นที่ตัวเราเองก่อน” (Phra Brahmabundit, 2019)

ด้วยแนวคิดในการพัฒนาจากเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) และหลักธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพระพุทธศาสนาเถรวาท ต่างมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อโลกและทุกชีวิต คือมุ่งเพื่อการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรอบคอบ สร้างสรรค์ และเป็นธรรมอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ในมุมของการบูรณาการกัน โดยนำจุดที่ดีของทั้งสองแนวคิดมาเสริม เติมเต็ม แก่กันและกัน อันจะเป็นประโยชน์ สำหรับผู้ปฏิบัติการในแต่ละโครงการตลอดจนองค์กรด้านการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อความสมบูรณ์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสนอการบูรณาการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติกับหลักธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพระพุทธศาสนาเถรวาท

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเชิงพุทธบูรณาการ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และอรรถกถา รวมถึงจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ งานวิจัย ตำราวิชาการ และเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) และหลักธรรมเพื่อการพัฒนาในพระพุทธศาสนาเถรวาทโดยรวบรวม

ข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สำหรับจัดทำเป็นกรอบคำถามการวิจัยเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth interview)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาจากภาคสนาม (Field Study) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) มีขั้นตอนย่อยดังนี้

1) การออกแบบสัมภาษณ์ โดยทำการร่างออกแบบเนื้อหาเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) กับหลักธรรมเพื่อการพัฒนาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ขึ้นเป็นเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

2) นำเสนอเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เพื่อรับคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ

3) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

4) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะ เพื่อการสัมภาษณ์ ได้แก่

ก. กลุ่มนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติการด้านเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ(SDGs) จำนวน 5 ท่าน

ข. กลุ่มนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาจำนวน 4 ท่าน

ค. กลุ่มนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิด้านสันติภาพ จำนวน 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 รวบรวมข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติด้านพระพุทธศาสนา รวม 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้เทคนิคในการตรวจสอบวิธีการรวบรวมข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) จากแหล่งที่มาของข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูลเป็นเรื่องเดียวกัน โดยใช้วิธีค้นคว้าแบบวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยจึงต้องจำแนกและวิเคราะห์ข้อมูล (Typology and Taxonomy) สรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่และนำเสนอรูปแบบ “การศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเชิงพุทธบูรณาการ”

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเชิงพุทธบูรณาการ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

จากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals) มีชื่อย่อว่า SDGs ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย ดังนี้

เป้าหมายที่ 1 การแก้ไข ขจัดปัญหาความยากจนทุกรูปแบบในทุกพื้นที่ทั่วโลก (No Poverty)

เป้าหมายที่ 2 เพื่อขจัดความหิวโหย ส่งเสริมโภชนาการทางอาหาร รวมถึงการส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน (Zero Hunger)

เป้าหมายที่ 3 ส่งเสริมการมีสุขภาพ และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนทุกช่วงอายุ (Good Health and well-being)

เป้าหมายที่ 4 ส่งเสริมการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน (Quality Education)

เป้าหมายที่ 5 มุ่งที่ความเท่าเทียมทางเพศ พัฒนาบทบาทสตรีและเด็กผู้หญิง (Gender Equality)

เป้าหมายที่ 6 การจัดการน้ำสะอาด สุขอนามัยและสุขาภิบาลที่ยั่งยืน (Clean Water and Sanitation)

เป้าหมายที่ 7 การเข้าถึงพลังงานที่สะอาด ปลอดภัยอย่างทั่วถึง ทันทสมัย (Affordable and Clean Energy)

เป้าหมายที่ 8 ลดปัญหาการว่างงาน ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องครอบคลุม (Decent Work and Economic Growth)

เป้าหมายที่ 9 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานพร้อมทั้งนวัตกรรมทางอุตสาหกรรม (Industry Innovation and Infrastructure)

เป้าหมายที่ 10 ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ (Reduced Inequalities)

เป้าหมายที่ 11 ความเป็นชุมชนเมืองที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน (Sustainable Cities and Communities)

เป้าหมายที่ 12 การบริโภค และการผลิตอย่างมีความรับผิดชอบอย่างยั่งยืน (Responsible Consumption and Production)

เป้าหมายที่ 13 การปฏิบัติการที่พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Action)

เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Life Below Water)

เป้าหมายที่ 15 อนุรักษ์ ปกป้อง ปันฟู การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน (Life on Land)

เป้าหมายที่ 16 องค์การเพื่อความสงบสุขสันติ ยุติธรรม มีความมั่นคง (Peace and Justice Strong Institutions)

เป้าหมายที่ 17 สร้างพลังความร่วมมือระดับสากลเพื่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Partnerships for the Goals)

ทั้ง 17 เป้าหมายนี้ได้รับการจัดหมวดหมู่ตามปัจจัยที่เหมาะสมเกี่ยวเนื่องกันเป็น “5P’s” ดังนี้

1. People ด้านสังคม คุณภาพชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และสุขอนามัย เติบโตเต็มศักยภาพของคนให้มีความเท่าเทียมกัน

2. Planet ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และรักษาระบบนิเวศ

3. Prosperity ด้านเศรษฐกิจ ธุรกิจการค้า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ
4. Peace ด้านความยุติธรรม เพื่อสันติภาพ ความสงบสุข
5. Partnership ด้านความร่วมมือ ประสานสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ซึ่งในปัจจุบัน 5P's นั้นต้องสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นทั้ง 3 มิติคือ มิติเศรษฐกิจ (Economic Dimension), มิติทางสังคม (Social Dimension) และ มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Dimension) (Pholphirul, 2017)

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ปฏิบัติการอันเกี่ยวเนื่องกับ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) ทั้งด้านนโยบายและการนำไปปฏิบัติงานจริง รวมถึงการศึกษาจากเอกสาร เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีความพยายามในการยกระดับคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมโดยความร่วมมือกันทั้งในประเทศของตนและนานาชาติ ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค ด้วยโครงการต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมสร้างเกณฑ์ชี้วัด ประเมินผลติดตามอย่างเป็นระบบ (Phanthuwongpakdee, 2019) สำหรับปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน คือ ระบบโครงสร้าง และการบริหารจัดการนั้น ต้องทบทวนเรื่องธรรมาภิบาล ความโปร่งใส ความเป็นธรรม ด้านเสรีภาพในการแสดงออกและความคิดเห็น ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) พบว่าบางส่วนยังขาดความรู้ความรอบคอบ ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ขาดจิตสำนึกและการเคารพกติกาของสังคม ตลอดจนกฎหมายของบ้านเมือง

ขณะที่แนวทางการพัฒนาในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้นมุ่งเน้นให้ทราบถึงความเป็นจริงของโลกและชีวิต เพื่อรู้เท่าทันสภาวะการณ์ที่เป็นไป รวมถึงทักษะในการฝึกฝน อบรมจิตใจตนเองด้วยหลักธรรมต่าง ๆ เปรียบเสมือนยารักษาโรค หรือธรรมโอสธที่ช่วยรักษาเยียวยา สุขภาพ ทั้งร่างกายและจิตใจ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาตามความหมายของพระพุทธศาสนา คือ ภาวนา หมายถึง การทำให้เป็นให้มีขึ้น, การฝึกอบรม, การพัฒนา ซึ่งมีการพัฒนาอยู่ 4 ประเภท คือ (1) กายภาวนา คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (2) ศิลภาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดีเกื้อกูลแก่กัน (3) จิตตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีการเมตตา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น (4) ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำให้เป็นอิสระทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญาความหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา นั้นต้องพัฒนาร่วมกันหลายอย่างเช่น การพัฒนากาย การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญา เข้าด้วยกันจึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยไม่เน้นอย่างใดอย่างหนึ่ง (Phra Promkhunaporn, 2001)

หลักธรรมที่สามารถนำมาเสริมและประยุกต์การพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ หลักของศีล 5 หลักอริยสัจ 4 มรรค 8 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงวุฒิ

ด้านพระพุทธศาสนา และด้านสันติภาพ จากหนังสือศาสนากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยท่านพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้บูรณาการหลักภาวนา 4 กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) ไว้ดังนี้

1) ด้านกายภาวนา เป็นการพัฒนาด้านกายภาพ การประกอบสัมมาชีพและความรับผิดชอบ ต่อสิ่งแวดล้อมโดยครอบคลุม เป้าหมายที่ 1) ปัญหาความยากจน, 2) การขาดแคลนอาหารการกิน, 3) มีสุขภาพพลานามัยดี มีความเป็นอยู่ที่เหมาะสม, 8) มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ, 9) มีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน, 10) ลดความเหลื่อมล้ำ การกระจายรายได้และความเจริญ, 12 การบริโภคและการผลิตที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (เป้าหมายที่ 1,2,3,8,9,10,12)

2) ด้านศีลภาวนา เป็นการพัฒนาทางสังคมด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา จรรยาบรรณเพื่อให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยครอบคลุม เป้าหมายที่ 5 ด้านความเสมอภาคทางเพศ, 11 เพื่อสังคมเมืองและชุมชนที่พัฒนาอย่างยั่งยืน, 16 สันติภาพความยุติธรรมและสถาบันที่เข้มแข็ง (เป้าหมายที่ 5,11,16)

3) ด้านจิตตภาวนา คือการพัฒนาจิตใจซึ่งไม่มีเป้าหมายใดว่าด้วยเรื่องจิตตภาวนาโดยตรง จึงอนุโลมเข้ากับเป้าหมายที่ 3 คือทุกคนมีสุขภาพดีและสุขภาวะที่เหมาะสม โดยหมายรวมทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพใจ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาสอนเรื่องการพัฒนาจิตใจด้วยสมถกรรมฐานเพื่อสร้างความสงบใจ เป็นสำคัญ (เป้าหมายที่ 3)

4) ด้านปัญญาภาวนา เป็นการพัฒนาความรู้ สติปัญญาโดยครอบคลุมเป้าหมายที่ 4 คือการศึกษา ที่มีคุณภาพสำหรับทุกคนทั้งทางโลกและทางธรรม, 13 การดำเนินการแก้ไขปัญหการเปลี่ยนแปลงของสภาพ ภูมิอากาศ ภาวะโลกร้อน, 14 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล, 15 การอนุรักษ์ชีวิตบนบกเพื่อรักษา ความหลากหลายทางชีวภาพ (เป้าหมายที่ 4,13,14,15) (Phra Brahmabundit, 2019)

ซึ่งจากการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะให้มีการบูรณาการ โดยนำเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ บูรณาการสอดประสานด้วย หลักธรรมเรื่องภาวนา 4 คือ กายภาวนา สีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบ ใหม่ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย จำต้องได้ เพื่อสะดวกในการนำไปปรับใช้ได้จริง

องค์ความรู้ใหม่

การบูรณาการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ขององค์การสหประชาชาติหรือ SDGs 17 เป้าหมาย เข้ากับหลักภavana 4 มีรายละเอียดตามแผนภาพดังนี้

ภาพประกอบ 1: (ผู้วิจัย) ภาพแสดงการจัดกลุ่มของ SDGs เมื่อได้บูรณาการกับหลักภavana 4

เมื่อนำเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติทั้ง 17 เป้าหมาย และหลักธรรม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพระพุทธศาสนาเอรวาท อันได้แก่หลักภavana 4 คือ กายภavana สีลภavana จิตตภavana และปัญญภavana ได้เป็นเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเชิงพุทธบูรณาการ คือ

- 1) รับผิดชอบตนเองใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Responsibility) ดูแลรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์ แข็งแรง ประกอบสัมมาชีพ และให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม
- 2) พร้อมเอื้อเฟื้อเกื้อกูลสังคมรอบข้าง (Harmony) มีความเคารพมีระเบียบวินัย เปี่ยมด้วยน้ำใจ ให้เกียรติเพื่อนมนุษย์ ดุจญาติมิตร
- 3) เสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้วยสติ (Mindfulness) มองโลกในแง่บวก สร้างความฉลาดทางอารมณ์ มีสติกำกับความคิด มีเหตุผลกำกับอารมณ์
- 4) ศึกษาวิเคราะห์ด้วยปัญญา (Intelligence) เพียรศึกษาพิจารณาให้รู้จริง มองทะลุทั้งระบบ ครอบคลุมครบทั้งวงจร

โดยสามารถสร้างขึ้นเป็นรูปแบบเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเชิงพุทธบูรณาการหรือ The Touch of RHMI Model ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2: (ผู้วิจัย) รูปแบบเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs)เชิงพุทธบูรณาการ (The Touch of RHMI Model)

จากรูปแบบ (Model) สามารถอธิบายขยายความเพิ่มเติมได้ว่า

คำว่า Touch ในที่นี้ หมายถึงความรู้สึก การเข้าถึงและสัมผัสได้อย่างลึกซึ้ง เป็นความตระหนักรู้ที่เข้าใจ คือเข้าไปอยู่ในใจจนสามารถส่งผลออกมาในเชิงปฏิบัติได้ นับเป็นเหตุปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากชื่อ The Touch of R H M I คือการเข้าถึงและสัมผัสได้อย่างลึกซึ้งใน R H M I

Touch of..... Responsibility คือความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความรับผิดชอบ

Touch of..... Harmony คือความรู้สึกสมัคสมานสามัคคี กลมเกลียว มีน้ำใจต่อคนรอบข้าง

Touch of..... Mindfulness คือความลึกซึ้งในการมีสติ มีความเมตตา

Touch of..... Intelligence คือความเข้าถึง ไหวพริบ ปฏิภาณ ความฉลาด มีปัญญา มองทะลุได้รอบด้าน

สำหรับ Sustainable Development Way by Touch คือ The Way for Sustainable Development by Touch หรือ SD Way by Touch คือหนทางสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนหลังจากการบูรณาการแล้ว

ดังนั้น The Touch of R H M I คือการเข้าถึงและสัมผัสได้อย่างลึกซึ้งสำหรับหลัก 4 ประการในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยปลายทางคือเพื่อความสงบสุขสันติของโลกและทุก ๆ ชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

การที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของ SDGs อย่างมีประสิทธิภาพนั้น องค์กรหรือผู้รับหน้าที่ดำเนินการ โดยภาครัฐหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ผลักดันนโยบาย โครงการต่าง ๆ ต้องมี

ธรรมาภิบาลโดยทุกฝ่ายต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ยอมรับและเคารพกติกา เชื่อสัตย์ มีเหตุผล เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน

การบริหารจัดการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติหรือ SDGs ควรประกอบไปด้วยปัจจัยดังนี้

1. มีอำนาจ มีธรรมาภิบาล มีความชอบธรรม ความรับผิดชอบและความจริงใจ
2. ยึดผลประโยชน์ของส่วนใหญ่ มีความคุ้มค่าเป็นที่ตั้ง
3. มีความรู้ ความเข้าใจในเป้าหมาย ผลดีผลเสียและประโยชน์ที่จะได้รับ
4. มีการบริหารจัดการ ลงมือปฏิบัติการอย่างจริงจัง
5. มีการประสานงานทั้งภาครัฐ ผู้ดำเนินนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึง
6. มีการติดตามประเมินผลร่วมกันอย่างเป็นระบบ รอบคอบ

เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ในอันที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตและสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของโลก ที่อาศัยอยู่ร่วมกันให้มีแต่สันติสุขตลอดไป สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพระพุทธศาสนา เถรวาทคือ หลักภavana 4 ได้แก่ กายภavana สีลภavana จิตตภavana และปัญญาภavana จากเดิมที่ท่าน พระพรหมบัณฑิตได้จัดกลุ่มไว้ดังนี้

- 1) ด้านกายภavana ครอบคลุมเป้าหมายที่ 1,2,3,8,9,10,12
- 2) ด้านสีลภavana ครอบคลุมเป้าหมายที่ 5,11,16
- 3) ด้านจิตตภavana ได้แก่เป้าหมายที่ 3
- 4) ด้านปัญญาภavana ครอบคลุมเป้าหมายที่ 4,13,14,15

ผู้วิจัยเห็นว่า เพื่อความสมบูรณ์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงควรเพิ่มเป้าหมายที่ 6 การมีน้ำใช้ การจัดการน้ำและสุขาภิบาลที่ยั่งยืน,7 การมีพลังงาน ที่ทุกคนเข้าถึงได้ เชื่อถือได้อย่างยั่งยืน ทันทสมัย เข้ากับหลักของกายภavana และเป้าหมายที่ 17 คือเรื่องของการมีส่วนร่วม ในฐานะหุ้นส่วนของการพัฒนาอย่างยั่งยืน เข้ากับหลักของสีลภavana

สรุป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติทั้ง 17 เป้าหมาย ต่างเป็นไปเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชากรในทุกประเทศทั่วโลก ใส่ใจในสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม หากมีการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนา จิตใจ เสริมสร้างหลักธรรมาภิบาล จรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม ไปบูรณาการปรับใช้ ในการบริหารจัดการ ด้วยหลักภavana 4 ตามรูปแบบของ RHMI โดยเริ่มจากการฝึกฝนอบรมจิตใจของตัวเราเองก่อนเป็นเบื้องต้น อันได้แก่

1. กายภavana คือความรับผิดชอบต่อตนเองใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Responsibility)
2. สีลภavana คือพร้อมเอื้อเพื่อเกื้อกูลสังคมรอบข้าง (Harmony)
3. จิตตภavana คือการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้วยสติ (Mindfulness)

4. ปัญญาภาวณา คือการศึกษาวិเคราะห์ด้วยปัญญา (Intelligence)
 ดังนั้น เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเชิงพุทธบูรณาการ ก็คือการ
 “นำธรรม ไปทำ” เพื่อความสมบูรณ์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำไปปฏิบัติ

- 1) ควรมีการจัดประชุม สัมมนา ถึงคุณประโยชน์ของแต่ละเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดย
 ภาครัฐ ร่วมกับองค์กรเอกชน องค์กรไม่แสวงผลกำไรหรือ NGO
- 2) สร้างความตระหนักรู้ จุดประกายให้เห็นถึงความสำคัญ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนา
 อย่างยั่งยืนแก่สาธารณชน
- 3) ส่งเสริมการวิจัยที่เนืองด้วย SDGs ให้กว้างขวาง ในแวดวงวิชาการ
- 4) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้านหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 5) ส่งเสริมกิจกรรมด้านการนำธรรมไปทำ คือการนำหลักธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประยุกต์
 สู่การปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม
- 6) การจัดทำเนื้อหาที่เข้าใจง่ายผ่านสื่อออนไลน์ กระจายข้อมูล ข่าวสาร เพื่อการพัฒนาทั่วไป และ
 การพัฒนาเชิงพุทธได้อย่างรวดเร็ว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการเลือกศึกษาวิจัยแบบเจาะจงในแต่ละเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การ
 สหประชาชาติจาก 17 เป้าหมาย หรือเลือกเน้นไปในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อลงลึกถึง
 ความละเอียดชัดเจนในแต่ละประเด็น
- 2) ควรทำการวิจัยโดยมุ่งไปที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- 3) ควรมีการพิสูจน์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยการวิจัย
 เชิงทดลอง

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1990). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Charoen Pokph and Group. (2020). *Sustainable Life*. Retrieved February 15, 2020, from <https://www.sustainablelife.co/>.
- Nuttavikhom P. (2019). Multi-disciplinary Environmental Researcher, Supporting Researcher
 for the Urban Future Project, at Thammasat University. *Interview*. December, 20.

- Office of the National Anti-Corruption Commission. *Good Governance*. Retrieved February 15, 2020, from http://www.dsd.go.th/Content/upload/Hilight/File/487/487_File_Good%20governance_27032558131956_.pdf.
- Phra Brahmabundit (Prayoon Thammajitto). (2019). *Religions and Sustainable Development Goals (SDGs)*. (2nd ed.). Bangkok: Amarin Printing Company and Publishing Public Company Limited.
- Thin, P. (1995). *Public Administration Vocabulary*. Bangkok: Chulalongkorn University Publisher.
- Piriya, P. (2020). *Sustainable Development Goals of The United Nations (SDGs)*. Retrieved February 15, 2020, from <http://piriya-pholphirul.blogspot.com/2017/03/sustainable-development-goalssdgs.html>.
- Sustainable Development Goals Knowledge Platform. (2020) *Sustainable Development Goals*, Retrieved February 15, 2020, from <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs>.
- Phra Promkhunaporn (P.A. Payutto). (2001). *Buddha-Dharma (Extended Edition)*. (11th ed.). Bangkok: Duangkaw Publisher.